

VRTEC

Časopis s podobami za slovensko mladino s prilogo „Angelček“.

Štev. 5.

V Ljubljani, dne 1. maja 1916.

Leto 46.

Bolnik.

Pogledalo solnce je čez gorô,
odprlo je cvetki drobno okô:
cvetka vzcvetela je
in zadehtela je,

k bolniku nagnila je rosno glavô: in radostni ptički se v gaju glasé.

— Ej zbudi se, zbudi, tožno srcé,
naj splava pogled ti v rožno poljé;
v cvetju smeji se plan
v zlati pomladni dan,

In dvignil bolnik je otožen glavô —
in splulo oko mu je vun pod nebô:
solnce gorko žari,
radost vseh srca poji —
kaj čuda, če solza mu stopi v oko.

J. Soklič.

Vedna pomlad.

Solnčece zlato
zemljo objelo.
Ptičke zapele
v gozdu veselo.

V polju so nežne
cvetke vzcvetele.
Brat si čebele
méd poletele.

Sapice tople
zopet pihljajo.
Vsakomu lica
spet se smehljajo.

Srcu pognale
lahne peruti.
Več ga ne muči
zimski mraz kruti.

Kamor ozre se
človek spomladi,
vse izpodbuja
k novi ga nadi.

Da bi živeli
v vedni mladosti,
da bi živeli
v vesne sladkosti.

Mokriški.

Mešlar Francek in njegov brat Peterček.

Fr. Pravda — Jožef Gruden.

IX.

rav v tisti vasi kakor Konopaskovi je živel star vojak Bojan. Bil vam je to vrl mož in dober prijatelj rajnega Konopaska. Znal je nemško, bil je sosedom za tolmača, kadar so prihajali nemški kupci k njim po žito, ribe in platno. Ako je dobil kdo v vasi nemško pismo, so tudi klicali Bojana.

Delalo mu je to seveda velike težave, preden je prebral zlog za zlogom, vrsto za vrsto, stran za stranjo. Pa vendar je vselej našel zmisel in prav pojasnil vsebino.

Bojan je bil sicer le bajtar. Imel je kosček polja in redil samo eno kravo. Vendar je bil v čisljih, a ne samo zaradi nemščine, ampak tudi zavoljo svoje obile izkušenosti po svetu, ki si jo je pridobil živeč po tujih deželah.

Vse ga je rado poslušalo. Ob nedeljah se je shajalo pri njem staro in mlado. Pa jim je pripovedoval, kar je kje videl, in kako ljudje tupatam žive.

Tudi Konopaskova fantiča sta poznala starega vojaka Bojana. Rekla sta mu »stric«, dasi jima ni bil stric. Častila sta ga s tem imenom zavoljo njegovega prijateljstva do njiju rajnega očeta.

Francek je jako rad imel strica Bojana, in ob nedeljah je bil tudi pri njem, ko je pripovedoval o različnih dogodkih. Včasih mu je mati tudi med tednom dovolila k njemu. Vzel je tedaj s seboj delo, pletel je in rezal v njegovi hiši in se pogovarjal z njim. Starcu je bila vseč dečkova marljivost. Prizadeval si je, da bi ga poučil in seznanjal samo s takimi rečmi, ki so mu bile v prid.

Nekoč je pa prišel Francek k dragemu prijatelju jako pobit, sedel na klop, pa molčal.

Bojan je zapazil, da ima Francek nekaj na srcu, pa ga je vprašal: »I, kaj pa tako premišljaš, Francek?« Francek je odgovoril: »Rad bi vas nekaj prosil!«

»No, kaj pa takega?« je vprašal stric

»Jaz bi se rad učil nemškega jezika! Ali boste tako dobri in me učili?«

»Hočeš biti Nmec?« se je zasmejal vojak.

»Te ga pač ne,« je zatrdil deček, »jaz sem in ostanem Čeh. Ali nemško razumeti je potrebno. Vidite, kako je vam to koristilo!«

»Če se ne motim, imaš ti pri tem še druge namene?«

»Seveda, čemu bi tajil pred vami. Vi me v tem ne boste ovirali.«

»Kdo vé, če ne,« mu zapreti v šali Bojan. »Če nemaravaš kaj nevarnega, ne boš našel v meni pomočnika, ampak nasprotnika. Govori torej in povej, kaj nameravaš.«

»Pojdem drugo leto z materjo v Toplice. Upanje imam, da bodo tam ozdraveli. Gospod doktor iz mesta in še en doktor sta tako rekla. A v Toplicah so Nemci. Mati ne znajo nemški. Da naju bodo ljudje razumeli, če ne bi bilo nobenega Čeha blizu, se bom jaz naučil nemški.«

»To je pa lepo od tebe,« ga je pohvalil vojak, ali menil je: »Mati ne bodo v Toplicah potrebovali toliko nemščine kakor denarja.«

»Ljubi stric,« se je pohvalil Francek, »to sem že preračunal. Za denar se bom pa pobrigal letos pozimi.«

»Kaj zlomka,« se je pošalil stric, »kako si boš pa pomagal do denarja? Pa ti menda vendar ne bodo z neba padali mesto snega bankovci?«

»Vi mi ne verjamete,« dé veselo Francek. »Jaz govorim resnico. Pozimi bom pridno delal. Nič ne bom zapravil. Kar bom prihranil, bom dal materi, da se bodo zdravili v Toplicah.«

»Kako pa prideš tja?«

»Lahko. Voz imava. Peterček bo takrat že močnejši. Peljala jih bova, kakor jih voziva v cerkev.«

»Do cerkve je pol ure,« mu je pripomnil Bojan, »a do Toplic je skoraj trideset milj. Take poti vidva ne bosta zdržala.«

»Bova jo, bova, stric! Tudi to sem že preudaril. Napotiva se zgodaj spomladi. Vsak dan bova prehodila blizu dve milj. Če naju ne bo nič zadržalo, bova v dveh tednih tam.«

»Bog vama daj moči,« jima je srčno zaželel vojak. Naredil je Francku na čelo križ ter mu obljubil, da ga bo učil nemščine.

Bojan si je mislil, da Francek nemara vendar ne bo izpeljal, kar se je namenil. Različne zapreke bodo: težko si bo zaslužil, česar potrebuje; mati mu ne bo dovolila; če bi pa dovolila, se bosta vrnila čez en dan ali dva s popotovanja. In mogoče je, da bo svojo nakano sam opustil. Zima je dolga. Preden bo prišla pomlad, bo Francek spoznal ovire in se prepričal, da jim ni kos.

Dobra in krepka volja dečkova je vojaka veselila. Nemščina mu v življenju res lahko koristi. Naj se je torej uči. In začel ga je res učiti.

Najprej mu je nemški imenoval predmete v sobi. Preložil mu je besede: miza, stol, postelj, vrč, steklenica, okno, duri in vse drugo, kar je videl. Potem sta se izprehajala po dvorišču in pod milim nebom in sta se vedno pogovarjala nemški.

Te ga pa Francek nikakor ni imel za igračo. Učil se je, najsi je hodil, stal ali sedel. Ponavljal je in ponavljal nemške besede. V mislih so mu bile še v postelji. Sanjalo se mu je o njih in jih je na glas izgovarjal celo v spanju.

Peterček pa ga ni slišal, seve. Spal je, da bi lahko streljali s topovi zraven njega, pa ga ne bi zbudili. A mati je prisluškovala, kadar je Francek ponoči govoril nemški. Smeh jo je silil; vendar je bila vesela, da je za vsako učenje tako pripraven, vztrajen in marljiv pa pri slehernem delu.

Da se zavoljo nje trapi z nemščino, Konopaskovka tedaj še ni vedela. Stric vojak ji ni tega povedal, da bi ji ne delal nepotrebnih skrbi. A Fran-

cek je materi mislil svoje skrivnosti razodeti šele tedaj, ko odpravi vse zadržke in bo pot v Toplice zagotovljena.

Da nalaga denar, ni Francek materi nič prikrival in gospodarju je celo priznal, zakaj to dela.

Dejal je: »Rad bi prihranil nekaj denarja, da bi mogel mater ozdraviti. Doktorja sta rekla, da bi se to posrečilo v Toplicah.«

To novico je Nevažil jako rad slišal in je skrbel, da bi pomnožil Franckove dohodke. Tudi on je hotel Konopaskovki pripomoči v Toplice in štel si je v dolžnost, pomagati ji k zdravju, katero si je izpodkopala po njegovi krivdi. Da bi Konopaskovi imeli kaj jesti in jim ne bi bilo treba kupovati, jim je dal rži in nekaj mernikov krompirja in jim dovolil, kuriti z njegovimi drvmi.

Gospod doktor Hvatal je tudi še podpiral ubogo družino. Pošiljal je otrokoma obleko in kadar ni sam imel nič starega, je prosil pri znancih.

Francek mu je povedal, da se uči nemščine. Doktor je takoj uganil vzrok; zato mu je preskrbel knjig, ki so mu učenje jako lajšale.

Da bi dečka svojo robo lahko in dobro prodajala, jima je dobil kupcev. Eden si je dal izrezati igrače za otroke, drugi je potreboval košaro, tretji si je naročil kletko za ptiče.

Poleg tega je nameraval gospod doktor Hvatal napraviti zanje zbirko v mestu, preden bodo šli v Toplice, ker je vedel, da bo vsak, ki dobra dečka pczna, rad kaj prispeval.

Nevažil jima je pa vedno znašal les, jima sam otesaval krepelca za škrpete in coklje, in otroci so mu pri delu radovoljno pomagali.

Ko se je bližala pomlad, sta imela dečka Konopaska prihranjenih že osem goldinarjev, pa še nekaj blaga.

Ker bi bila rada to razpečala, sta se namenila z robo na sejm v štiri ure od Detina oddaljeno mesto.

Do sejma je bilo še nekaj tednov in zaradi tega sta porabila čas in pridno delala.

Sam stric vojak je marsikaj naredil, da bi bila njiju zaloga večja. Bil jima je na roko, brigal se je za nju kakor oče, in ko je doktor izročil, kar je bil za na pot v Toplice za nju nabral, to je celih devet goldinarjev, je verjel, da res pojmeta.

Sejm se je približal. Poln voz sta imela dečka, ko sta odhajala. Vsi znanci so jima voščili, da bi dobro opravila. In res jima ni manjkalo božjega blagoslova.

X.

»Kaj meniš, Peterček, koliko bova iztržila?« je vprašal Francek brata, ko sta stopala v mesto.

»Jaz nisem še računil,« je dejal Peterček. »Toliko imava, da se morda niti izračunati ne dá.«

»Ta bi bila lepa,« se je smejal Francek. »Vse se da izračunati. Ampak ti nimaš rad dolgih računov!«

»O, jaz rad številim,« se je izgovarjal Peterček, »samo to me jezi, da se vedno zmotim.«

»No pazi,« ga je opomnil brat, »pa pojde. Koliko imava metlic?«
Peterček je dejal: »Deset.«

»Če bova dobila zanje po 5 krajcarjev, ali bova dosti iztržila?«

Peterček se je posmejal, rekoč: »To je pa lahko; 5 krat 10 je 50, in 50 krajcarjev je pol goldinarja.*

»Prav,« je nadaljeval Francek. Potem imava šest kletk; ako nam dajo zanje po 25 krajcarjev, koliko nam bodo vrgle?«

»6 krat 25 je 150,« se je odrezal Peterček.

»Kaj 150?« je vprašal Francek.

»I, krajcarjev.«

»Koliko je to?«

»En goldinar pa pol goldinarja.«

»Skupaj?«

»Pol goldinarja pa še pol goldinarja je en goldinar, a en goldinar pa še en goldinar sta pa dva goldinarja.«

»Še nič se nisi zmotil,« je pohvalil Francek Peterčka. »Zdaj pa naprej. Vseh igrač imava na vozu 2 tucata. Ne bom jih cenil visoko; 3 krajcarje za eno nam bodo dali brez odbijanja. Koliko bo prišlo na tucat?«

Peterček je menil, da 3 goldinarje 60 krajcarjev. Na vprašanje, kako je to izračunal, je odgovoril, da ima tucat 60 kosov, dva tucata pa 120, a ker so igrače po 3 krajcarje, potem znaša 120 kosov 3 goldinarje 60 krajcarjev.

»Napak, Peterček,« se je zahudoval modri brat, »kdo ti je pa povedal, da ima tucat 60 kosov?«

Peterčka je oblila rdečica; spomnil se je, da ima tucat samo 12 kosov in dva tucata 24 kosov, pa je brž popravil, kar je bil povedal narobe, češ: »Za dva tucata bova dobila 72 krajcarjev.«

»Koliko imava že vsega skupaj?«

»2 goldinarja pa 72 krajcarjev,« je odgovoril Peterček.

»Tri košarice,« je ugibal Francek, »bova prodala po 2 dvajsetici. Koliko je to?«

Peterček je dolgo razmišljal, preden je povedal: »En goldinar pa ena dvajsetica, ali 1 goldinar 20 krajcarjev.«

»Skupaj!«

Ta naloga je bila pa za Peterčka pretežka; 2 goldinarja 72 krajcarjev in 1 goldinar 20 krajcarjev mu je dajalo zdaj več, zdaj manj. Še voz ni bil tako težak kakor ta račun. Naposled je zadel, da je to skupaj 3 goldinarje 92 krajcarjev.

»Zdaj izračunajva škrpete in coklje obenem,« je predlagal Francek, »da si prihraniva delo.«

* Za onega časa se je še po stari navadi računilo. Goldinar je imel 60 krajcarjev, in 3 krajcarji so bili en groš. Mi smo to preveli na novejši običaj.

Peterček je zopet svetoval, da bi si delo prihranila najbolj, če bi te račune povsem opustila.

Hotel je biti jako moder, pa je dejal: »Za to nama ne bodo ljudje ničesar dali, da sva se pri tem potila.«

Ali Francek ni sprejel njegovega nasveta, češ: »Dober trgovec mora vedeti, koliko je vredno njegovo blago in koliko bo utržil. Le zberi se še, Peterček, bova takoj pri kraju.«

Dejal je: »Cokelj imava 5 parov in škrapetov tudi 5 parov. Za par računam po tri desetice in dva krajcarja. Ali bova dobila mnogo za vse?«

»5 parov in še 5 parov je 10 parov,« je odgovoril Peterček, »in 10 parov po 3 desetice, to je 30 desetic in 30 desetic je 3 goldinarje.«

»Prav, Peterček,« se je smejal Francek, »ali kje si pa pustil tista 2 krajcarja?«

Peterček je odgovoril, da jih je mislil šele prišteti, in da pride za 10 parov po 2 krajcarja 20 krajcarjev več, torej 3 goldinarje 20 krajcarjev.

»Skupaj?«

Ta »skupaj« je Peterčka najbolj jezil. Pa tudi zdaj si ni s tem mnogo belil glave. Da 3 goldinarje in še 3 goldinarje tvori 6 goldinarjev, je izračunal brez težave. Slabše mu je pa šlo s krajcarji. Imel jih je 92 in 20 in preden je izračunal, da mu daje 92 in 20 krajcarjev 1 goldinar 12 krajcarjev, in da znaša vse skupaj 7 goldinarjev 12 krajcarjev, se je pošteno spotil.

»Samo da jih že poneseva domov, teh 7 goldinarjev,« si je želel Francek, »12 krajcarjev semalitja, te bova komu popustila.«

Peterček je pa želel, da bi teh 12 krajcarjev ne popustila, češ: če bi jih morala popustiti, bi bilo bolje, kupiti si za nje kaj na trgu.

»Ne vem, kaj bi kupovala,« ga je tolažil Francek, »hrano peljeva s seboj, a za sladčice je škoda denarja.«

»A Francek, ti si pozabil, da bova morala prenočevati v gostilni,« ga je opozoril Peterček. »Saj so mati sami rekli in stric tudi, da morava v gostilni kaj zajesti ali kaj piti, da naju bodo tam trpeli.«

»Seveda,« mu je pritegnil Francek, »jaz nisem mislil na to. Dvakrat bova prenočevala, nocoj pa jutri. Izpila bova skupaj vsakokrat kozarec piva in to stane 3 krajcarje. Kruha bo snedel vsak za 3 krajcarje. Dragi Peterček, to nama bo sušilo mošnjček. Če to seštejeva, koliko bo vsega skupaj?«

Peterček je zopet slišal to pusto besedo »skupaj«.

Pa ni odgovoril, ampak je pokazal na prste in povedal, da ju bo stala gostilna 30 krajcarjev.

»30 krajcarjev nama bo torej primanjkovalo do onih 7 goldinarjev 12 krajcarjev,« je potožil Francek. »A upam, da bova več utržila. Računil sem vse po najnižji ceni.«

»Ali joj, če bova pa manj utržila ali če nama bo blago ostalo!«

Med takimi pogovori sta se dečka približevala gostilnici, stoječi ob cesti. Poldne je bilo. Lačna sta bila in hotela sta se nekoliko oddehniti.

Zunaj sta videla velike in majhne vozove, in v gostilnici so sedeli ljudje različnega obrta in poklica.

Francek in Peterček sta ostala na dvorišču, ker sta se bala troškov. Zauživala sta svoj kruh pa gledala skozi vrata in okna v sobo in kuhinjo.

Peterček je imel bistro oko in je kmalu iztuhtal, kaj imajo v kuhinji v ponvi in v sobi na krožnikih.

Dejal je: »Francek, vidiš jetrnice in pečenko? Zdi se mi, da je svinjska.«

Francek si ni hotel delati skomin, pa je odgovoril: »Jaz ne gledam tja.«

»Gledanje nič ne stane,« je menil Peterček. »Lej no, zdaj je gostilničarka odrezala tak kos, da bi ga imela oba zadosti, pa še za mater bi ostalo. Meče na krožnik zelje in beli, da se kar blešči.«

Francek se ni mogel zdržati in je tudi pogledal v kuhinjo. Ni pa povedal, kaj si je mislil, ampak mirno je brusil zobe ob svoji suhi skorji.

Peterček ni imel miru, pa je vprašal: »Koliko se neki plača za takšno porcijo?«

»Jaz ne vem,« se mu je odrezal Francek, »če bi jo rad, pa krčmarico vprašaj.«

»Jaz je nočem kupiti,« je žalostno vzdihnil Peterček, »saj nimam denarja; ali rad bi vedel, po čem je.«

»I, beži no,« se je razjezil brat, »jej, kar imaš, pa se ne oziraj po tem, česar ne moreš imeti.«

Peterček si je želel, da bi se le enkrat v življenju najedel do sitega te pečenke ali pa tistih jetrnice, ki jih je krčmarica ravno zdaj vzela iz pečnice.

Francek je bil tiho, pa je vendar z očesom švignil po tistih jetrnih klobasah. In nič ni branil Peterčku približati se k oknu in si ogledati goste.

»Oh, ti ljudje se imajo dobro,« je zatarnal Peterček, »vsak ima pred seboj pivo v steklenici, pa meso na krožniku. O, da sem na njih mestul«

»Morda bi se opekel,« ga je zopet pokaral brat. »Mnogi med njimi se ima doma nemara slabše nego midva. Danes si privoščiči, dasi bi moral misliti na jutrišnji dan. Noče si pritrirati, zapravlja, kar potrebuje za druge reči, izbira in potem mu več ne diši krompir.«

Za te modre besede se Peterček ni dosti zmenil. Držal je v roki svoj krajec kruha in gledal, kako eden zauživa jetrno klobaso, drugi pečenko, pa cmokal je, kakor bi se tudi sam mastil s klobaso in pečenko.

Ta čas je prihitela krčmarica na dvorišče in klicala deklo, da naj ji prinese vode iz vodnjaka.

A dékle ni bilo nikjer, in krčmarica se je jezila, da potrebuje vode, pa da nima nikočar, ki bi ji postregel.

Francek je ni slišal, pač pa Peterček, ki je dobro razumel, kaj bi rada. Zmeraj je ljudem rad postregel, ali topot je bil pa še posebno uren; priskočil je in vprašal: »Gospa, nič ne skrbite, jaz vam prinesem vode!«

Gospa mu je dala pisker, in on je stekel k vodnjaku, nalil zvrhoma in težko nesoč toliko težo se je vrnil v kuhinjo.

Malo se je moral pomuditi, ker je tam tako lepo dišalo in je upal, da se bo vsaj s tem malo nasitil.

Krčmarica ga ni podila strani; vprašala ga je, odkod je in kam gre, in on ji je vse natančno povedal.

Peterček se je celo osmelil, vprašati jo to in ono, kar spada v njeno gospodinjstvo.

Rekel je: »Kajne, gospa, da takšen kos pečenke stane 10 krajcarjev?«

»Ti si pa poceni,« mu je odgovorila, »za desetico ti ne dam niti polovice; porcijo dajem po 25 krajcarjev.«

»Kaj pa ta omaka?«

»Za to nočem nič. To dajemo zastonj.«

Peterček je napel ušesa, si odkašljaj, da bi mu glas ne preskočil, pa jako tenko je zapiskal: »Če dajete to omako zastonj, ali bi smel svoj kruhek pomakati vanjo? Jaz vam pojdem še po vode, če bo treba!«

Krčmarica se je nasmehnila, rekoč: »Ne potrebujem več vode, a za to, da si jo prinesel, pojdi pa pomakaj.«

Peterček je bil, ko bi trenil, s krajcem v ponvi, pa ga je v masti obrnil nekolikokrat sempatja.

Nato ni več zijal prodajal v kuhinji, ampak zahvalil se je, pa odhitel na dvorišče k Francku.

Francek je že povpraševal po njem, ker je menil, da nemara prosjači; zato se je začel z njim prepirati, češ: »Nesramež, zakaj si pa tako vsiljiv in tiščiš v ljudi, ne iz lakote, temveč iz sladkosnedenosti.«

Peterček se je branil, da si je omako zaslužil, in je povedal, kako je prišel do nje.

Francek mu je pa vendar za zlo štel, da je ostal v kuhinji in da je sam želel povračila za postrežbo. In ko mu je Peterček ponudil polovico mastnega krajca, ga Francek ni maral, ampak mu je rekel, naj ga sam sne, ko je ves mrtev nanj. Pa zatrjeval mu je, da sam ne hlepi po takih rečeh.

Peterčkova sreča pa ni trajala dolgo. Krčmarica je bila namreč omako silno osolila, da bi bili gostje žejni in bi izpili več piva. Tudi Peterčku je zdaj zadišalo pivo. Začelo ga je peči v grlu. Žeje ni mogel več prenašati: povsod se je ustavil in pil, tudi iz potoka ali luže.

Pa vse zastonj: žeje si ni ugasil, spremila ga je do samega mesta in nadlegovala ga je še zvečer in ponoči.

Drago je plačal svojo poželjivost; odločil se je: kadar pojde zopet mimo gostilnice, ne pogleda ne pečenke ne klobas jetrnice in se ne dotakne omake, če bi mu je dali magari polno ponev.

Molitev pred Marijino podobo.

Spomni se, spomni, premila Devica,
da te zastonj še ni prosil nikdó,
ki se pod tvoje je varstvo zatekel
in te je prosil pomoči srčnó!

S trdnim se upanjem k tebi zatekam,
Mati Marija, nebeška Gospá —
ah, ne zavrzi me, Mati Besede,
čuj me, izpolni mi želje srcá! . . .

J. Soklič.

Med šmarnicami.

Ravnotako je bilo, kakor pred šestimi leti. Ista žalostna Mati božja je gledala nanj, ista brleča lučka je utripala v stojalcu, skoz isto okno so sijali pomladanski žarki — da, še celo šmarnice so istotako dehtele v kozarčku na mizici, kakor pred šestimi leti. — In vendar se je medtem izpremenila sobica, izpremenil se je tudi on. Takrat je v sobici ležala posteljica in na njej — mrtva sestra; sedaj stoji na istem mestu mizica — na njej bired — za mizico pa on — bogoslovec — pred šestimi leti še mlad dijak.

Tretješolec je bil takrat. Lep majniški večer je kraljeval prirodi. Izprehajal se je s tovariši po šolskem vrtu. — Utrujeni slavčki so pevali večernice Gospodu, metuljčki so legali na listnate posteljice, črički so lezli v svoje votlinice — krasna majniška noč je vstajala. Prižigale so se nebeške večerne luče in lahni vetrček jih je ugasoval. Bilo je, kakor da angelčki krožijo po nebu in z vetričem svojih perutk gase svetle luče. Vsaj tako so mu pripovedovali stara mamica. V majniških nočeh — tako so razlagali — hodi angelček po vaseh in nabira nedolžnih gostov za svatbo nebeške Kraljice. Tam v oni vasi vzame tega s seboj — v tej drugega. Vsakemu da zlato kanglico, da z njimi zalivajo v nebesih šmarnice za svatbo nebeške Gospe. Ko pa angelček koča odpelje, upihne drugi krilatec na nebu zvezdico, in da s tem znamenje nebeščanom, da prihaja na svatbo nov gost. Na svatbo pa vabijo angelci najboljše ljudi iz različnih vasi — iz hiš tega ali onega in znabiti tudi iz hiše — njegove pokličejo krilatci svata ali družico. Zamislil se je. —

Pristopil pa je medtem k njemu dobrotljiv gospod vzgojitelj z listkom v roki. Potiplje ga po rami, dijak se obrne, pozdravi, tovariši se umaknejo. »Nekaj bi ti povedal,« je dejal gospod, »sestrico imaš, kajne?« — »Imam jo, kako je z njo, prosim.« — »Bolna je bila, kajne?« — »Da, bila je — je li ozdravela?« — »Je, dragi moj, popolnoma zdrava je — angel jo je ozdravil in odpeljal v nebesa. Tukaj je telegram — moli za svojo sestrice — bodi tudi ti tak kot ona; jutri se lahko odpelješ domov.« Zajokal je, solze so pritekale iz oči in kapale na šmarnice, ki so cvetele v gredici. Gospod ga je prijel za roko in peljal pred hišni oltarček, kjer je med šmarnicami kraljevala Kraljica angelov. Tudi v Gospejinih očeh so bile solzice, kakor rosa na šmarnicah — a Gospa ni jokala — ne, vesela je bila nove družice, vesela novih angelčkov! — — —

Gospodov dan v mesecu majniku! Kdo bi te orisal, kdo bi opisal tvoj mir, kdo tvojo lepoto! Mir! Da, oni veličastni mir, ki je objemal pomladanski dan, oni splošni, vesoljni mir, ki ga je kalilo le ropotanje vlaka in močni udarci srca, ki je prihajalo k umrli sestrici! Že so se bližali domači grički — njive, cerkvice, vasi — približala se je domača vas — zasvetila se je na gričku rojstna njegova hiša, vsa v cvetju, vsa v zelenju. Še malo — vlak se ustavi. — Izstopi. — Glej, kdo teče naproti? Najmlajša sestra. In starejša? Znabiti pride, morebiti je pomota. Ali ne

gre? — Ni ona? — Ne, samo najmlajša sestrice je pritekla, objela ga z belimi rokavci in z veseljem hitela dopovedovati, da Mimica spi, da ima polno šmarnic, da so ji mamica oblekli lepo belo krilce, da mamica jočejo, ker Mimica noče vstati, da so ji prižgali svečke, da je sosedova Lojzika vedno pri Mimici, da tudi ona joka, da je še celo ata jokal — ona pa ne, ker bo Mimica zelo vesela, ko se vzbudi in zapazi lepo krilce in pa njega. On pa molče s solzami v očeh pelje sestrico za rokico, tako, da se ji že čudno zdi, kako to, da bratec vedno molči. Pa ga pusti in teče naprej povedat mamici, da bratec pride. — Bliža se domu. Ljudje ga pozdravljajo, stiskajo mu roko, gledajo ga s solznimi očmi, ker vsi radi imajo njega in so imeli Mimico.

Na vrt stopi. Vežna vrata so na stežaj odprta. Dva velika venca višita ob vratih, belooblečene deklice, s šmarnicami v rokah, tekajo po stopnicah, vrh stopnic pa stoji oče. Molče se pozdravita — molče pelje oče sina v vežo k mamici, ki glasno zajoče in pelje ljubljenca v sobo, kjer sniva — sestrice med šmarnicami, nagelčki, svečkami in tovarišicami.

Pristopi k posteljici, prime mrtvo sestrico za roko, pogleda ji v smehljajoči obrazek, poklekne, zaplaka in moli. Pri njem kleči mamica, zraven mamice sestrice, ob sestrici belo oblečene deklice. Molijo za dobro pokojno Mimico. Ona pa smehljaje spi večni sen. V ročicah ima srebrn križec in šopek šmarnic, ki jih je sama natrgala. Ob glavi ji leži venček nagelčkov in vrtnic, ki so ji ga splele prijateljice; na prsih ima svetinjico Matere božje in križček, ki ji ga je prinesla mamica s Svete gore, ob strani knjižico, ki jo ji je v spomin prvega sv. obhajila podaril bratec; nad glavico pa ji cveti lilija, ki jo je utrgala zanjo sestrice. Kakor plahe svečke trepetajo ustnice prijateljic, kakor mirna rosa kapajo solze mamici. Mimica pa spi med svečkami in se smehlja.

Zvečer, ko so čuvali Mimico, je pa mama sinku s solznimi očmi pripovedovala oporoko umrle sestrice.

»Pred dobrim mesecem — bil si še doma — te je spremila še na postajo, — a kakor veš, — do postaje ni mogla več. Vrnila se je objokana, češ: Mama, nisem mogla iti z njim prav do postaje. Bolna sem, a rada bi šla, ker imam bratca zelo rada! — Od takrat je bolehal, a solnčna pomlad jo je hipno ozdravila. Bila je že tako zdrava, da je šla celo k litanijam in po litanijah k shodu Marijine družbe. Po shodu je pritekla domov in me prosila, če sme iti z Lojziko trgat šmarnice. »Oltarček bova naredili, mama, šmarnic bova natrgali, pa lučko prižgali — bratec mi je obljubil, da mi prinese na počitnice svetilko. Kajne, mama, da me pustite,« tako je prosila. Pa sem jo pustila. — Nastala pa je popoldne nevihta, revica se je zmočila, prinesla je sicer še domov šmarnice, na oltarček jih pa že ni mogla več djati sama — Lojzika jih je postavila v vrčke in prižgala lučke — Mimica je pa legla in — ni več vstala. — Vsak dan je bila pri njej Lojzika, vsak dan sta molili in celo peli pred oltarčkom — Lojzika je pela litanije pred oltarčkom naprej, ona ji je pa v postelji odgovarjala. Obe sta čakali, da prineseš svetilko — pa ji je prej angelček prinesel mrtvaško

svečo. Pred dvema dnema ob »Zdravi Mariji« je umrla. Prosila me je, da sem šla po gospoda župnika, prejela je še vesela Kristusa, prosila je, naj odprem okno, da sliši slavčka, naj pokličem Lojziko in naj tebi pišem pismo in te prosim, da prideš takoj domov.

In res je peval slavček, res je prišla Lojzika, prižgala lučki pred oltarčkom, pobožala Mimico, sedla k njej na posteljico — vsi smo prišli — le tebe ni bilo. Začela je težko dihati. »Mama,« je vprašala, »kaj bratca ne bo?« — »Ne bo ga še, Mimica, jutri pride gotovo!« — »Oh, mama, kaj pa, če prej umrjem. Ali bi mu hoteli Vi nekaj povedati?« — »Bom povedala, gotovo bom, kar povej, Mimica!« — »Recite bratcu, mama, da bi ga bila rada videla, pa da sem prej umrla. Povejte mu, da ga imam rada in da bom v nebesih molila, da bo enkrat duhovnik. Prosite ga, naj tudi on moli zame in naj se me spomni pri novi maši. Če ne bom družica jaz, naj bo pa Lojzika mesto mene, naj zažiga svetilko pred oltarčkom, ko pride, in Lojzika naj mu nosi cvetlic za Mamico božjo. Mamica, samo to mu povejte,« — beseda ji je zastala, oči so se ji zasvetile — dihala je težko — dvignila je roko, jo podala meni, atu, Lojziki in sestrici, pritisnila jo je k sebi, poljubila, spustila, omahnila na postelj, prijela za svetinjico Matere božje in počasi, pretrgano molila »Spomni se«. Mi smo pa poklek-nili — lučki sta zaprasketali, slavček je zažvrgolel — prižgala sem svečo — Lojzika je prinesla šmarnice — dala sem ji v roko svečo in šmarnice — ona pa je počasi molila:

»S tem zaupanjem navdana hitim k tebi, o devic Devica in Mati.« — Tedad se je stresla — vzdignila se, omahnila...

Zunaj pa je zazvonilo »Zdravo Marijo.« —

Tu je prenehala mati. Nastal je molk — polnočni molk, ko padajo rosne kapljice na travnike.

Drugi dan so deklico pokopali, zasuli s pomladno prstjo in zasadili na njen grob šmarnic. Tam spava »šmarnica« pod šmarnicami. Brat pa je odšel nazaj v šolo in vsake počitnice obiskal grob svoje sestrice.

* * *

In od tedaj je preteklo šest let. Lučka še vedno gori, žalostna Mati je še vedno v oltarčku — tudi rože so še v čašah — a ne nosi jih več Lojzika — odšla je v Trst — pripravlja jih najboljši Mamici v spomin ljubljene Mimice — najmlajša sestrica.

In sedaj o počitnicah je prižigal lučko Mimičin brat-bogoslovec, šmarnice pa je prinašala sestrica. Mamica pa je pokazala belo vezan prtič, ki ga je bratcu za novo mašo zvezla pokojna sestrica. Vsem pa so tekle solze iz oči, enake solzicam, ki jih rose šmarnice v pomladanskem jutru, ko jih angelčki zalivajo z biserno roso, solze, enake solzicam, ki so se lesketale v očeh umirajoče Mimice, ki se leskečejo še sedaj v očeh žalostne Mamice božje, pod katero je večno spanje zasnivala med šmarnicami sestrica, novomašna družica Sinu nebeške šmarnice — Kraljice majniške.

F. T.

Pomlad v naravi.

Pomladno življenje vstaja. Veselo plava na obzorju solnce in pošilja svoje žarke po bregovih in dolinah. Vsa narava je prenovljena. Vrta so zazeleneli, gaji zacveteli in drevje je zašumelo v gozdu. Res, ni lepšega časa kot je rožna pomlad. Tuintam se pojavi na pomladnem nebu obláček, pa se zopet izgubi na daljnem obloku. Ozračje je čisto in sveže. Hladna sapica zapihlja včasih po dolini in se zapodi proti smrekovim gričem.

Gozd je novozelen. Po rebu žubori potok in hiti z nemirnimi valčki v dolino. Ob bregu potočka stoji grmovje. Z vsake vejice visi sto in sto dišečih cvetov. Rože bele in rdeče, modre in rumene, cveto tam in se smehljajo v prijetnem solncu. Po bregovih proti solncu obrnjenih gozdov so zacveteli zvončki, belobojni kralji nove vesne. Malo više pa pomladanski žefrani in najlepše pomladanske cvetice dvigajo tam svoje glavice. Globoko v travo so se skrile ponižne vijolice. A razširjajo svoj prijetni duh daleč naokrog. Drevesa so zazelenela in zacvetela. Njihove vrhove ziblje piš, ki vleče zdaj od te, zdaj od one strani.

Tudi živali so začutile pomlad. Zbudile so se iz zimskega spanja in hite na delo. Debeli čmrlji šume, drobne čebele brenče in poletavajo k rožnim cvetovom po med. Črni murni pojo pred svojimi domi. Zajec v gozdu je že obiskal sočnato deteljo, svojo najljubšo jed. Lisica pod grmom preži na kuretino. Dolga zima jo je izstradala. Veverice veselo plezajo po drevju.

Človeške prijateljice in razveseljevalke — ptičice, so se vrnile iz daljnih krajev. Poiskale so si gnezda iz prejšnjih let. Mlajše pa stavijo novo domačijo. Pri tem pa veselo drobé svoje pesmice. Tam nad zelenim travnikom švigajo lahkokrile lastovice ter si lovijo v zraku muh, mušic in drugih žuželk. Sredi polja se čuje »ped pedi« drobne prepelice. Daleč v zraku se oglašá veseli škrjanček. V tihih nočeh se pa oglašá slavček z ljubkim petjem po dolgi, dolgi zimi.

Tudi k človeškim prebivališčem je prišla pomlad. Veselo hodi kmetič na polje in ga zopet obdelava. Na ozeleneli trati se igrajo otroci in love drug drugega. Po vasi zadoni poldanski zvon, iz vaške šole prihite »mladi učenjaki«. Solnce ogreva njihova zdrava lica. Govoré o novi pomladi, o kateri jim je pravil danes gospod učitelj. Pred vaško hišo sedi postarna ženica. Vso zimo je želela, da bi ji dal Bog učakati pomladi. In učkala jo je. Dobro ji dé mlado zelenje, in solnce ji pregreva premrle ude. Toda na njenem licu se bere skrb, žalost. Kruta vojska je prihrula v deželo in ji vzela ljubljeneža sina in vnuka. Skrb za prihodnost jo tlači.

Na kraju gozda se pase živina. Pastir piska na piščalko, ki si jo je izvil iz vrbove šibe. Njen glas pa ne doni tako milo kot prejšnja leta. Deček je žalosten. Solze mu zalivajo oči, ko misli na ljubljeneža ateja, ki je odšel daleč v Rusijo, borit se za domovino. Rad bi šel tudi on z njim, toda premajhen je še.

Tam kraj polja stoji lesen križ. Pod njim kleči mlada deklica. Prinesla je božjemu Zveličarju zvončkov in vijolic ter drugih pomladnih cvetic. Zaupno se ozira na Križanega in ga prosi, naj ji obvaruje brata, ki je šel v daljno tujino, pomagat ljubemu cesarju.

Nehote se vzbuja tudi v meni pomlad. Ob lepih dneh nastopajoče pomladi zahrepenim po delu in po vzvišenih ciljih, ki se bleste pred menoj v megleni dalji...

Ina Polhograjska.

Zabavni dogodki iz minulosti.

Po raznih virih nabrala Gnjevoš in Internus.

9. Bomba v zraku.

Ko so oblegali Belfort, so obleganci izpustili zračni balon, da bi opazovali napadalce. Neki vojak, ki še ni nikdar videl kaj takega, pri-teče ves preplašen k stotniku in naznani: »Gospod stotnik, tamle pa visi bomba na nebu, in noče dol pasti.«

10. Ošabnost in ničemurnost.

Modrijan Platon je govoril o ničemurnosti. Diogen je vstal in začel skakati po preprogah v modrijanovem stanovanju, rekoč: »Teptam Platonovo ničemurnost.« — »Z Diogenovo ošabnostjo,« ga zavrne Platon.

V majniku.

Bukev zelena,
solnce gorko,
majnik cvetoči,
modro nebo . . .

Po šmarnice!

Šmarnice v gozdu
ljubko zvoné:
Tebi, Marija,
poje srce.

Z mano, cvetlice,
tjã na oltar:
Mati sprejela
skromni bo dar.

P. E. B.

Pred Marijínim oltarjem.

V luči kak žari oltar,
o Marija ljubezniva,
tvoj pogled ljubeče sije,
cvet milino sladko pije,
tebi peva vsaka stvar,
o Marija ljubezniva!

Duša govori s teboj,
o Marija ljubezniva:
rajska Mati, bodi zdrava,
naša sreča: tvoja slava,
spet kraljuje majnik tvoj,
o Marija ljubezniva . . .!

P. E. B.

Pogovor.

Begunci:

»Kaj smehljaš se, majnik lepi,
letos kakor prejšnji čas?!
Žalost, glej, na zemlji vlada,
žalost grenka je pri nas . . .«

Majnik:

»Novo bo življenje vzknilo,
jasni moj oznanja cvet,
vzrastlo bo zidovje novo,
kraj miru vaš dom bo spet!«

Begunci:

»Pridi, majnik zlate sreče,
naj nam trta spet rodi,
znoj namakaj rodno grudo,
živi, vstani naša kri!« —

P. E. B.

MM ♩ = 84-86

Vrabci in strašilo.

(Oton Župančič.)

Dr. Fr. Kimovec.

Živo

mp

Čiv - čiv, čiv-čiv, še dol-go bom živ, živ-
 Čiv - čiv, čiv-čiv, saj ni-sem jaz kriv, živ-

*počasi zadržuj**mf**f**mf*

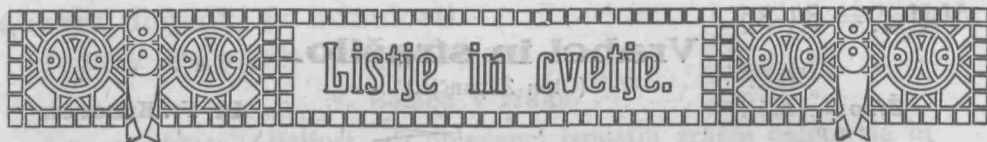
žav, živžav, še dolgo bom zdrav; na sre-di po-lja tri
 žav, živžav, če mož je brljav, če metlo i-ma, pa

*kakor prej**f**mf**f**ff*

vre-če pro - sa. } Čiv - čiv, živžav, vse
 me-sti ne zna. }

prav? vse prav!

Zakaj?

14. **Zakaj moramo Marijo bolj častiti kot angele in svetnike?** Častimo one, ki so časti vredni. Torej najprej take, ki so po svojem stanu vzvišeni nad drugimi, n. pr. duhovska in deželska gosposka. Marija pa je kot Mati Sina božjega vzvišena nad vsemi stvarmi. Torej jo moramo bolj častiti kot vse druge stvari v nebesih in na zemlji. — Nadalje so posebno častivredni taki ljudje, ki se odlikujejo po svojih osebnih vrlinah: po modrosti, pridnosti, radodarnosti, pobožnosti, sploh po krščanski popolnosti. Marija tudi po svoji osebni popolnosti in svetosti visoko presega vse angele in svetnike. — Slednjič se posebno spoštljivo klanjamo takim osebam, od kojih smemo veliko pričakovati — uspešne projekcije. Obilnejših in večjih dobrot in milosti pa nam nihče ne more izprositi kakor Marija, — njena priprošnja največ premore pri Bogu. — Čimbolj bomo mislili na to vzvišenost, tem lepše bomo molili Marijine molitve in prepevali Marijine pesmi.

Modrost v pregovorih, domačih in tujih.

Greh.

Greh prihaja s smehom, a odhaja z jokom.

Greha se najlaže ubraniš — daleč proč. Če grehu prst podaš, te zagradi za celo roko.

Grehov in dolgov ima človek zmeraj več, kot si misli.

Čim večji je greh, tem večja je kazen. Novi greh poostri kazen.

Greh in kazen sta navezana na isto verigo.

Med dvema grehoma se ne sme voliti nobeden.

Grešiti je človeško, a v grehlih ostati je satansko.

Male grehe žvečimo, velike cele požiramo.

Za tuje grehe imamo bistre oči, za svoje smo pa kakor slepi.

Greh je v dve plati oster meč.

Greti.

Dobro se je greti, pozimi in poleti. Okrpana suknja dobro greje. Kar se naglo ogreje, se naglo shladi. Pri velikem ognju se kmalu ogreje. Kdor se hoče ogreti, se ne sme dima bati.

Kdor se greje kot veša, si tudi peruti prismoči kot veša.

Reki: Z njim se ni na solncu greti. Jaz bi se bil tudi rad pogrel, pa nisem mogel priti k peči. *(Ni mi bilo sredstev, da bi si bil privoščil to ali ono ugodnost.)*

Grič.

Boljši je zelen grič kot gola gora. Grič je večkrat koristnejši nego gora. Majhen grič v planjavi si domišljava, da je velika gora.

Kdor se griča ustraši, ne pojde na goro. Več ne podere hriba, hrib ne gore.

Več je gričev kot gorā.

Reki: Iskal je grič, pa je našel goro. *(Potegoval se je za majhno reč, pa je dosegel veliko.)*

Iz griča narediti goro.

Zastavica.

(Cid Em Narf.)

Dekle malo je, veselo, vedno bi skakalo, pelo, — njeno krstno ti ime »prvi, drugi« zlog pové.

Hočeš »tretji« zlog dobiti, treba bo pod zemljo iti; — zelje, repa in krompir ondi se nahaja zmir.

Te »celoto« najti mika, išči papeža-svetnika.

»Istega godovni dan?« — Mesec mali glej srpan!

Šaljivo vprašanje.

Katero poljedelsko orodje je ljudem najbolj priljubljeno?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stane s prilogo vred za vse leto 5*20 K za pol leta 2*60 K. — Uredništvo in upravništvo Pred škofijo št. 9 v Ljubljani.